

Lideri politici și electorat

Andrei Gheorghiuță

Peisajul personalităților politice ale momentului este dominat de către președintele Traian Băsescu. Este liderul politic care acumulează cel mai semnificativ capital de notorietate (99,5%, în condițiile în care doar 0,5% dintre respondenți declară că nu îl cunosc), în mod surprinzător mai mare decât cel al fostului președinte, Ion Iliescu (99,1%), și la o distanță semnificativă de al treilea clasat, Corneliu Vadim Tudor (97,5%). Dacă la capitolul notorietății diferențele între liderii politici clasăți pe primele trei poziții pot fi caracterizate ca relativ mici și situate în marja de eroare tolerată, la nivelul capitalului de încredere diferențele sunt mult mai evidente (Tabelul 1). Traian Băsescu domină clasamentul oamenilor politici, la distanță mare de următorii clasăți, indiferent care ar fi indicatorul de încredere folosit. Indicatorii de încredere pentru Traian Băsescu prezintă o structură mult mai puțin antagonică decât în cazul altor oameni politici (53,3% din totalul răspunsurilor valide indică o încredere mare și foarte mare, absența totală a încrederii fiind exprimată în cazul a doar 8,2% dintre răspunsuri). În mod surprinzător, cel de-al doilea clasat în topul încrederii este George (Gigi) Becali, care confirmă tendința constantă de creștere din ultima perioadă. Trebuie remarcat că Gigi Becali este singurul politician – cu excepția președintelui Traian Băsescu – în cazul căruia categoria „încredere multă și foarte multă” (30,6%) este mai populată decât categoria „deloc” (27,5%). În plus, Becali beneficiază de un capital de notorietate remarcabil (95,4%), comparabil cu al unor personalități ocupând funcții politice de prim rang. Pe poziția a treia în clasamentul încrederii se situează Mona Muscă, plasată pe un trend descendent după dezvăluirea trecutului de colaborare cu Securitatea. În cazul acesteia, aproximativ un sfert (25,6%) din aprecierile respondenților exprimă un grad de încredere mare și foarte mare.

Câtă încredere aveți în... ?	Încredere multă și foarte multă	Încredere puțină și foarte puțină	Deloc
Traian Băsescu	53,3%	39,6%	8,2%
George Becali	30,6%	41,9%	27,5%
Mona Muscă	25,6%	48,6%	25,7%
Theodor Stolojan	24,3%	49,2%	26,5%
Sorin Oprescu	21,1%	50,3%	28,6%
Mircea Geoană	20,4%	52,2%	27,4%
Monica Macovei	17,7%	53,0%	29,3%
Corneliu Vadim Tudor	16,5%	42,3%	41,2%
Călin Popescu Tăriceanu	15,6%	54,6%	29,8%
Emil Boc	14,2%	51,2%	34,6%
Ion Iliescu	14,0%	47,7%	38,3%
Adriean Videanu	9,9%	47,9%	42,1%
Cozmin Gușă	8,7%	49,7%	41,6%
Gheorghe Flutur	8,6%	53,2%	35,1%
Markó Béla	5,6%	33,2%	61,2%
Dan Voiculescu	4,6%	43,0%	52,5%
Vasile Dâncu	3,2%	43,0%	53,8%

Tabel 1: Încredere în personalități politice

Notă: Procentele sunt calculate prin raportare la totalul răspunsurilor valide,

adică după excluderea răspunsurilor de tip „nu știu” și „nu răspund”.

Din perspectiva intenției de vot exprimate în eventualitatea organizării de alegeri prezidențiale, clasamentul principalilor lideri politici cunoaște o serie de modificări (Tabelul 2). Culegerea răspunsurilor s-a realizat printr-o întrebare deschisă, fapt care favorizează o suprareprezentare a răspunsurilor pentru liderii vizibili și în legătură cu care există așteptări fundamentate privind o viitoare candidatură la funcția de președinte. Este de așteptat ca aceasta să explice parțial poziționarea slabă a unor lideri politici importanți (Călin Popescu Tăriceanu, Mircea Geoană), în cazul cărora o potențială candidatură la funcția supremă în stat este o idee neclară și dificil de activat în răspunsurile la o întrebare deschisă. Totodată, trebuie remarcat numărul mare de nehotărâți în legătură cu votul pentru președinte (34%), situație specifică apariției de mijlocul unui ciclu electoral.

<i>Dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri pentru Președintele țării, dumneavoastră pe cine ați vota?</i>	Intenție de vot (exprimată spontan)
Traian Băsescu	61,0%
Corneliu Vadim Tudor	13,1%
George Becali	10,5%
Mircea Geoană	6,1%
Adrian Năstase	3,9%
Markó Béla	1,7%
Theodor Stolojan	0,9%
Călin Popescu Tăriceanu	0,8%
Gheorghe Ciuhandu	0,5%
Dan Voiculescu	0,3%
Altul	1,1%

Tabel 2: Intenția de vot pentru Președintele României

Notă: Procentele sunt calculate prin raportare la totalul răspunsurilor valide, adică după excluderea răspunsurilor de tip „nu știu” și „nu răspund”.

Președintele Traian Băsescu cumulează un procent covârșitor din intențiile de vot (61,0%), situație care l-ar plasa în poziția de câștigător încă din primul tur al unor eventuale alegeri. Al doilea în preferințele electoratului este Corneliu Vadim Tudor, cu 13,1% din intențiile de vot exprimate. Corneliu Vadim Tudor reușește să își mențină un electorat relativ fidel de-a lungul timpului, în ciuda unor scoruri de încredere dezastruoase. Este remarcabil totuși succesul liderului PRM în a-și converti maximal indicatorii pozitivi de încredere în intenție de vot (78,9% din totalul celor care declară că au încredere foarte multă în Corneliu Vadim Tudor și 40,3% din cei care declară multă). Gigi Becali ocupă poziția a treia în clasamentul intenției de vot, fiind menționat de 10,5% dintre cei care au exprimat o opțiune. Liderul PNG cunoaște un trend ascendent consolidat pe parcursul ultimului an, tendință consistentă cu evoluția pozitivă a indicatorilor de încredere.

Un caz aparte este cel al liderilor Partidului Social Democrat (PSD). Dacă intenția de vot pentru partid pare a se fi stabilizat în zona a 20% din opțiunile exprimate, transformările și frământările din interiorul partidului par a nu permite alegătorilor să identifice un unic lider cu care să își asocieze intenția de vot în alegerile prezidențiale. Într-o anumită măsură, aceasta este o situație normală, de vreme ce nu există presiunea unui moment electoral imediat în cursa pentru președinția României. Pe de altă parte, este evident că nici unul dintre liderii vizibili nu reușește să funcționeze ca un vehicul de mesaj și imagine pentru partid. La nivelul intenției de vot pentru funcția de președinte, Mircea Geoană ar cumula 6,1% din voturi, iar Adrian Năstase 3,9% din voturi. Trebuie remarcat că scorurile lor individuale sunt mult mai mici decât ale partidului (20,3%), chiar însumate ele ajungând la mai puțin de jumătate din scorul partidului. Situația PSD este cu atât mai confuză, cu cât 39,7% din cei care ar vota PSD ar merge pe mâna lui Traian Băsescu la alegerile prezidențiale și abia apoi 33,3% l-ar vota pe Mircea Geoană și 13,5% pe Adrian Năstase. În ceea ce privește indicatorii de încredere, Sorin Oprescu este liderul PSD cu cel mai ridicat nivel al aprecierilor pozitive

(21,1% încredere multă și foarte multă), însă acesta are handicapul real al unei notorietăți destul de scăzute (79,9%), acest ultim factor transformându-l într-un personaj invizibil la nivelul intenției de vot.

Cum ar trebui să arate Președintele României ?

O componentă a secțiunii privind „Personalități și lideri politici” din Barometrul de Opinie Publică este dedicată identificării celor mai importante trăsături, care, în viziunea populației României, ar trebui să contureze un profil ideal al ocupantului funcției supreme în stat. Pe scurt, respondenților li s-a oferit o listă de 14 atribute, dintre care li s-a cerut să le selecteze pe acelea pe care *ar trebui să le aibă președintele României* și apoi să le ordoneze în funcție de importanța pe care o asociază respectivului atribut. Este a doua încercare de a construi un astfel de profil ca parte a Barometrului de Opinie Publică (după momentul octombrie 2004), iar modificările care au apărut în lista de atribute sunt puțin semnificative. La baza construcției bateriei de întrebări au stat o serie de studii exploratorii anterioare ale autorilor prezentului caiet, iar lista de trăsături prezentată acoperă, considerăm noi, cele mai frecvente răspunsuri oferite de cetățeni în contextul unor întrebări asemănătoare, dar formulate deschis. În spatele acestui demers stă o idee extrem de răspândită în rândul teoreticienilor votului (provenind mai degrabă din zona psihologiei cognitive), potrivit căreia alegătorii nu evaluează fiecare candidat pentru o funcție publică *de novo* – ca și cum nu ar exista vreun trecut – ci prin raportare la anumite atribute pe care le consideră reprezentative (în fapt, niște categorii cognitive preexistente) pentru respectiva funcție.¹ Aceste categorii de atribute îi ajută pe alegători în a-și construi reprezentări în legătură cu comportamentul și performanța viitoare a candidatului. Altfel spus, conform acestui model, indivizii filtrează informațiile despre candidați prin „lentila” acelor trăsături/atribute considerate relevante pentru funcția politică pusă în joc.

Tabelul 3 trece în revistă trăsăturile menționate de respondenți ca fiind importante pentru deținătorul funcției de Președinte al României. Pentru fiecare atribut, am decis să prezentăm doi indicatori, și anume: frecvența cu care un atribut este menționat (ce proporție a respondenților a menționat respectivul atribut ca fiind important), respectiv un scor mediu al importanței acordate (cu valori între 1 și 5, importanța fiind mai mare cu cât scorul este mai apropiat de 1 – altfel spus, un scor de 1 ar însemna că toți cei care au selectat acea trăsătură o consideră ca fiind cea mai importantă pentru viitorul președinte).

¹ Max Visser, „Five Theories of Voting Action. Strategy and Structure of Psychological Explanation”, Ph.D. dissertation, University of Trente, 1998, p. 52. A se vedea și Arthur H. Miller, Martin P. Wattenberg și Oksana Malanchuk, „Schematic Assessments of Presidential Candidates”, în *American Political Science Review*, vol. 80, nr. 2, iunie 1986, pp. 521-540.

Vă rog să alegeți cartonașele cu acele atribute pe care dumneavoastră considerați că ar trebui să le aibă președintele României...	Proportia celor care au selectat caracteristica	Spuneți-mi întâi care este cel mai important atribut, apoi următorul ca importanță ș.a.m.d.	Scor mediu de importanță
1. Să lupte împotriva corupției din țară.	67,8%	1. Să fie un bun român.	2,66
2. Să fie un bun organizator.	66,8%	2. Să creadă în Dumnezeu.	2,67
3. Să impună ordinea și disciplina.	65,0%	3. Să fie un bun organizator.	2,86
4. Să fie un bun român.	58,2%	4. Să fie un om educat.	2,89
5. Să vorbească pe înțelesul oamenilor.	54,5%	5. Să impună ordinea și disciplina.	2,90
6. Să fie un om educat.	53,0%	6. Să fie un om bogat.	2,90
7. Să creadă în Dumnezeu.	48,9%	7. Să lupte împotriva corupției din țară.	2,92
8. Să își recunoască greșelile.	45,0%	8. Să vorbească pe înțelesul oamenilor.	2,98
9. Să aibă experiență politică.	44,6%	9. Să aibă experiență politică.	3,05
10. Să fie un bun familist.	41,5%	10. Să fie un bun familist.	3,05
11. Să nu fi fost colaborator al fostei Securități.	32,3%	11. Să nu fi fost colaborator al fostei Securități.	3,15
12. Să fie susținut de partidul pe care îl simpatizați.	19,9%	12. Să fie de aceeași religie cu dumneavoastră	3,17
13. Să fie de aceeași religie cu dumneavoastră	18,2%	13. Să își recunoască greșelile.	3,32
14. Să fie un om bogat.	17,9%	14. Să fie susținut de partidul pe care îl simpatizați.	3,57

Tabel 3: Care sunt acele atribute pe care este important să le aibă Președintele României

Exemplu de lectură 1: 67,8% dintre respondenți consideră că este important ca președintele României „să lupte împotriva corupției din țară”. Atributul „să lupte împotriva corupției din țară” a fost selectat ca important pentru președintele României de către 67,8% dintre respondenți.

Exemplu de lectură 2: Scorul mediu de importanță acordat de către respondenți atributului de „a fi un bun român” în cazul președintelui României este de 2,66. Un atribut este considerat a fi cu atât mai important cu cât scorul său mediu de importanță este mai apropiat de 1.

Ce constatăm? În primul rând, există suprapuneri relativ scăzute între frecvența de menționare a atributelor și importanța acordată lor. Urmărind trăsăturile selectate ca necesare pentru viitorul președinte, observăm că cele mai frecvent menționate intră în sfera a ceea ce numim *leadership*, însă nu neapărat în sfera a ceea ce am numi *leadership* democratic. Există o focalizare accentuată pe *componenta acțional-executivă* (să lupte împotriva corupției - 1, să impună ordinea și disciplina - 2), în timp ce *componenta expertiză/experiență* (să aibă experiență politică - 9, să fie un om educat - 6) se regăsește doar în zona mediană a clasamentului. Trăsăturile ce țin de *dimensiunea tradițional-simbolică* a evaluării apar disipate pe poziții destul de diferite în clasamentul frecvențelor de menționare a atributelor (să fie un bun român - 4, să creadă în Dumnezeu - 7, să fie un bun familist - 10).

Clasamentul importanței acordate trăsăturilor viitorului președinte este întrucâtva diferit. Observăm că primele două poziții sunt ocupate de atribute cu valențe *tradițional-simbolice* (să fie un bun român - 1, să creadă în Dumnezeu - 2), ceea ce sugerează o preferință intensă asociată acestora. Chiar dacă sunt menționate mai rar decât alte categorii de trăsături, respondenții care menționează aceste atribute le acordă constant o poziție importantă în clasamentul preferințelor. Urmează un bloc compact de trăsături, care trimit la aceeași componentă de *leadership*, privit însă într-o manieră complexă: expertiză/experiență (să fie un om educat - 4, să aibă experiență politică - 9, să fie un om bogat - 6), capacitate organizatorică (să fie un bun organizator - 3, să impună ordinea și disciplina - 5, să vorbească pe înțelesul oamenilor - 8) și capacitate acțională (să lupte împotriva corupției - 7, să impună ordinea și disciplina - 5).

Rămânând la nivelul profilului președintelui ideal, merită remarcate încă două lucruri. Doar 18,2% dintre respondenți consideră importantă proveniența președintelui din spectrul partizan favorit. Mai mult, această trăsătură ocupă ultimul

loc din perspectiva scorului de importanță (3,57). În mod normal, o astfel de situație ar indica o separare accentuată a intenției de vot președinte – partid. Sau cel puțin nu ar lăsa loc unor afirmații privind transferul de capital electoral dinspre partid înspre candidat la președinție. Cu toate acestea, relația dintre intenția de vot pentru președinte și cea pentru parlament rămâne una foarte puternică, așa cum este ea relevată de alți indicatori (coeficientul de contingență Pearson $C=0,862$ cu o probabilitate $P=99,9$).

Al doilea aspect ce merită subliniat ține de semnificația colaborării cu fosta Securitate. În ambele clasamente, (ne-)colaborarea cu fosta Securitate ocupă o poziție relativ marginală în rândul criteriilor de evaluare a potențialilor candidați la președinție. Cu toate acestea, puși în situația de a da un răspuns tranșant în legătura cu disponibilitatea de a vota un candidat dovedit colaborator al fostei Securități, 57,1% dintre cei care au dat un răspuns (49,3% din totalul eșantionului) declară că în mod categoric nu l-ar vota. Este probabil ca în acest al doilea caz să se manifeste anumite efecte de dezirabilitate socială, altfel spus să existe o presiune socială (conturată mai ales de mass media) înspre respingerea colaboratorilor fostei Securități, presiune care ar radicaliza poziția respondenților. Cu toate acestea, respectiva trăsătură (să nu fi fost colaborator al fostei Securități) pare a fi una mai semnificativă decât ar arăta-o, la prima vedere, tabelul 3.

Structura electoratului principalilor lideri politici

În mod natural categorii diferite ale societății manifestă preferințe electorale diferite. Altfel spus, diferenții candidați își extrag resursele de susținere electorală în proporții diferite din rândul unor categorii sociale diferite. În general se vorbește despre „fief electoral” al unui partid sau candidat (Moldova ca fief electoral al PSD etc.), conceptul fiind definit pe criterii cultural-geografice. Cu toate acestea, putem vorbi despre categorii sociale care susțin un candidat/partid „mai degrabă decât altele”. Când descriem electoratul unui partid/candidat din perspectiva categoriilor sociale care „mai degrabă l-ar vota/nu l-ar vota” decât altele, vorbim despre profilul electoratului aceluși partid/candidat. Pe parcursul acestei secțiuni ne vom concentra asupra profilului electoratului principalilor lideri politici.

Trebuie subliniat că un astfel de demers își păstrează sensul, deci și semnificația analitică, în condițiile în care în eșantionul nostru există un număr suficient de mare de votanți ai unui candidat, dar și un număr suficient de mare de membri ai unei categorii sociale sau ai alteia. În aceste condiții, demersul nostru analizează profilul electoratului acelor lideri politici care obțin scoruri relativ mari după indicatorul intenție de vot pentru alegerile prezidențiale. În plus, am decis să nu acordăm vreun spațiu analizei electoratului liderului UDMR, Markó Béla, de vreme ce profilul acestuia este definit aproape exclusiv de criteriul etnic.

Structura electoratului lui Traian Băsescu

Așa cum discutăm anterior, intenția de vot declarată pentru Traian Băsescu este de 61,0% la nivelul întregii populații. Dacă urmărim indicatorii de vot pentru principalele categorii socio-demografice ale populației, observăm că președintele Băsescu este *mai popular* în rândul femeilor (67%²), al celor care locuiesc în urban mare (66,1%), în Bistrița-Năsăud (86,4%), Brașov (80%) sau București (79,4%). Intenția de vot pentru Traian Băsescu este mai ridicată în rândul celor cu pregătire liceală (66,5%), post-liceală (75%) sau universitară (75%). Băsescu este *mai puțin popular* în rândul bărbaților (55,6%), în rândul celor care locuiesc în sate care nu sunt centre de comună (56,7%), în județe precum Bacău (42%), al celor puțin educați – fără școală (30%), absolvenți de învățământ primar (52,3%) sau gimnazial (51,9%).

2 A se citi: 67% dintre respondenții de sex feminin declară că ar vota cu Traian Băsescu. Procentele prezentate între paranteze în continuarea acestui subcapitol reprezintă intenția de vot pentru Traian Băsescu în interiorul respectivelor categorii de populație.

Categorie de respondenți	Vot pentru Băsescu în interiorul categoriei	Diferență față de întregul eșantion
Femei	67,0%	+6,0
Elevi/Studenti	75,9%	+14,9
Absolvenți de învățământ universitar	75,0%	+14,0
Orașe mari, cu peste 200.000 de locuitori	66,1%	+5,1
Citesc ziare/reviste zilnic	70,8%	+9,8
Citesc cărți zilnic	79,4%	+18,4
Extrag informațiile politice de la Realitatea TV	74,5%	+13,5
Cred că comunismul nu este o idee bună	70,7%	+9,7
Cred că e bine să existe mai multe partide politice	65,2%	+4,2
Cred că homosexualitatea nu ar trebui interzisă	69,7%	+8,7
Suținători Rapid	76,2%	+15,2
Întregul eșantion	61,0%	
Bărbați	55,6%	-5,4
Fără școală	30,0%	-31,0
Absolvenți de școală primară	52,3%	-8,7
Sat, fără a fi centru de comună	56,7%	-4,3
Nu citesc cărți niciodată	57,2%	-4,8
Cred că țara merge într-o direcție greșită	50,2%	-10,8
Cred că ar trebui să existe un singur partid politic	48,0%	-13,0
Cred că comunismul a fost o idee bună bine aplicată	46,4%	-14,6
Cred că homosexualitatea ar trebui interzisă prin lege	56,2%	-4,8
Menționează că nu ar dori vecini de altă etnie	52,1%	-8,9
Stânga (1-3)	36,4%	-24,6

Tabel 4: Votul pentru Traian Băsescu în interiorul diferitelor categorii de respondenți

Exemplu de lectură: Dintre respondenții de sex feminin, 67% și-au declarat intenția de vot pentru Traian Băsescu. Ponderele electoratului lui Traian Băsescu în rândul femeilor este cu 6 procente mai mare decât în întreaga populație.

Din punctul de vedere al informării politice, suportul pentru Traian Băsescu este mai mare în rândul populației cu un nivel de informare ridicat, care citesc ziare sau reviste zilnic (70,8% dintre aceștia i-ar acorda votul), citesc cărți zilnic (79,4%), care își extrag informațiile politice de la Realitatea TV (74,5%) sau din Evenimentul Zilei (74,5%). Traian Băsescu reușește într-o mare măsură să își asigure intenția de vot a cetățenilor activi, care se implică în viața comunității și susțin cu tărie valorile democratice. Astfel, el obține scoruri ale intenției de vot semnificativ mai mari decât cele de pe întregul eșantion în rândul celor care au multă încredere în organizațiile non-guvernamentale (69,9%), au încredere foarte multă în Uniunea Europeană (71,9%) și NATO (72%), cred că comunismul nu este o idee bună (70,7%) și că este bine să existe mai multe partide politice (65,2%), dar și că accesul la dosarele fostei Securități este foarte important (68,4%). Totodată, susținerea pentru Traian Băsescu este mai mare în rândul celor care adoptă o atitudine tolerantă și constructivă față de ceilalți, fie că ei sunt definiți după criterii etnice, sexuale sau morale. L-ar vota pe actualul președinte 64,1% dintre cei care consideră important să transmită copiilor lor lecția toleranței, 69,7% dintre cei care cred că homosexualitatea nu ar trebui interzisă prin lege, 64,4% dintre cei care sunt împotriva pedepsei capitale.

Pe de altă parte, președintele Băsescu este mai puțin popular în rândul celor care au încredere foarte puțină sau deloc în instituțiile statului sau în organizații internaționale, fie că este vorba despre Guvern (48,5%), Parlament (53,1%), justiție (53,5%), Uniunea Europeană (46,7%) sau NATO (50%). Totodată, intenția de vot pentru Traian Băsescu este

semnificativ mai scăzută în rândul respondenților mai puțin civici sau animați în slabă măsură de valori democratice (toleranță, alegeri libere, anticomunism): 48,5% dintre cei care nu au votat în primul tur din 2004, 43,4% dintre cei care nu au votat în al doilea tur din 2004, 46,9% dintre cei care consideră comunismul o idee bună care a fost bine aplicată, 48,9% dintre cei care susțin existența unui singur partid politic, 52% dintre cei care nu și-ar dori vecini de o rasă ori etnie diferită etc. Din perspectiva orientării ideologice, Băsescu ar obține mult mai puține voturi din rândul respondenților care se declară de stânga (36,4%).

Întrebați în legătură cu lucrurile care le plac cel mai mult la Traian Băsescu, circa 66,3% dintre respondenți au oferit un răspuns, cele mai frecvente trăsături pozitive menționate fiind: **popular/deschis/sociabil** (16,7% din totalul respondenților), **direct/spune lucrurilor pe nume** (5,6%), **hotărât/ferm** (5,6%). Cele mai frecvente atribute negative menționate în legătură cu acesta sunt: **nerespectarea promisiunilor** (7,9%), apoi **zâmbetul/râsul/glumele** (4,4%) și **nu face nimic pentru țară** (2,7%).

Structura electoratului lui Corneliu Vadim Tudor

Intenția de vot pentru Corneliu Vadim Tudor este de 13,1% din totalul celor care și-au exprimat în mod spontan preferința electorală. Din perspectiva caracteristicilor socio-demografice, Corneliu Vadim Tudor este mai popular în rândul bărbaților (15,3% dintre bărbați i-ar acorda votul), al celor peste 55 de ani (16,9%), provenind mai degrabă din comunități rurale mici (18,4%). Intenția de vot pentru președintele PRM este semnificativ mai scăzută în rândul femeilor (10,6%), al celor cu vârste cuprinse între 18 și 34 de ani (4,3%), locuind în orașe cu peste 200.000 de locuitori (8,9%).

Electoratul lui Corneliu Vadim Tudor este mai degrabă slab informat, animat de un sentiment acut de nemulțumire față de cum merg lucrurile în țară și profund conservator. Liderul PRM reușește cu succes să mobilizeze categoria nemulțumiților, obținând intenția de vot a 21,7% dintre cei deloc mulțumiți de felul în care trăiesc, 20,1% dintre cei care cred că economia merge mai rău decât în 2004, 19% dintre cei care cred că țara merge într-o direcție greșită. Indicatorii punctuali (urmărind satisfacția față de activitatea guvernului în domenii precum justiția, sănătatea, nivelul de trai, combaterea corupției), confirmă mobilizarea de către Vadim Tudor a 16-21% dintre nemulțumiți. Din perspectiva gradului de informare, liderul PRM obține scoruri semnificativ mai mari în rândul celor care nu ascultă radio (18,4%), nu citesc cărți (16,2%), citesc rar reviste și ziare (17,8%), deci categorii de public slab și foarte slab informate.

Categorie de respondenți	Vot pentru C.V. Tudor în interiorul categoriei	Diferență față de întregul eșantion
Bărbați	15,3%	+2,2
Peste 55 de ani	16,9%	+3,8
Sat, fără a fi centru de comună	18,4%	+5,3
Nu ascultă radio niciodată	18,4%	+5,3
Nu citesc cărți niciodată	16,2%	+3,1
Deloc mulțumiți de felul în care trăiesc	21,7%	+8,6
Cred că țara merge într-o direcție greșită	19,0%	+5,9
Cred că ar trebui să existe un singur partid politic	18,4%	+5,3
Cred că comunismul a fost o idee bună bine aplicată	24,8%	+11,7
Cred că serviciul militar ar trebui să fie obligatoriu	19,1%	+6,0
Cred că homosexualitatea ar trebui interzisă.	16,6%	+3,5
Cred că sexualitatea nu este deloc importantă	17,8%	+4,7
Menționează că nu ar dori vecini persoane cu SIDA	17,3%	+4,2
Stânga (1-3)	19,5%	+6,4
Întregul eșantion	13,1%	
Femei	10,6%	-2,5
Absolvenți de liceu (9-12 clase)	8,7%	-4,4
Orașe cu peste 200.000 de locuitori	8,9%	-4,2
18-34 ani	5,9%	-7,2
Citesc zilnic ziare/reviste	8,0%	-5,1
Crede că țara merge într-o direcție bună	8,2%	-4,9
Crede că comunismul nu este o idee bună	7,8%	-5,3
Crede că homosexualitatea nu ar trebui interzisă	6,8%	-6,3
Crede că economia merge mai bine decât în 2004	6,4%	-6,7

Tabel 5: Votul pentru Corneliu Vadim Tudor în interiorul diferitelor categorii de respondenți

Exemplu de lectură: Dintre respondenții de sex masculin, 15,3% și-au declarat intenția de vot pentru Corneliu Vadim Tudor. Ponderea electoratului lui Corneliu Vadim Tudor în rândul bărbaților este cu 2,2 procente mai mare decât în întreaga populație.

Conservatorismul moral este caracterul definitoriu al votanților lui Corneliu Vadim Tudor. Liderul PRM reușește în mai mare proporție să își atragă intenția de vot a celor care consideră că pornografia ar trebui interzisă (15,6% dintre aceștia i-ar acorda votul), că relațiile în afara căsătoriei sunt imorale (15,3%), că homosexualitatea ar trebui interzisă (16,6%), că sexualitatea nu este importantă (17,8%), ori că orele de religie ar trebui să fie obligatorii (14,9%). Tabloul este completat cu ingrediente precum o viziune patriarhală, intoleranță – neorientată etnic – și nostalgie comunistă: președintele Partidului România Mare ar obține în mai mare măsură sprijinul celor care susțin obligativitatea serviciului militar (19,1%), care ar respinge drept vecini persoane care au SIDA (17,3%) sau homosexuali (16,1%) sau care cred că comunismul a fost o idee pozitivă bine aplicată (24,8%). Trebuie subliniat că, într-o bună măsură, portretul atitudinal conservator din punct de vedere moral al electoratului lui Corneliu Vadim Tudor își are explicația în suprapunerea pe un profil de vârstă mai îmbătrânit, media de vârstă a celor care și-au exprimat preferința pentru liderul PRM fiind de peste 51 de ani.

Trăsăturile pozitive exprimate cel mai frecvent în legătură cu Corneliu Vadim Tudor trimit înspre: **intelligent/cult** (7,2%), **direct/spune lucrurilor pe nume** (3,9%) și **bun orator** (2,4%), însă 21,7% dintre respondenți au declarat că nu le place nimic în legătură cu acesta, iar 45,6% nu au oferit un răspuns. Caracteristicile negative menționate cel mai des în legătură cu președintele PRM sunt **vorbește mult și prost/guraliv** (7,1%), **vulgaritatea exprimării** (5,1%) sau prezumția **neburniei** (3,7%).

Structura electoratului lui George (Gigi) Becali

Cu un scor general de 10,5% intenție de vot, George Becali reprezintă probabil cazul cel mai interesant al prezentei analize. Intenția de vot pentru acesta este distribuită de o manieră mult mai neuniformă între diversele categorii sociale decât în cazurile discutate anterior. Cu alte cuvinte, el reușește să speculeze în favoarea sa diferitele antagonisme sociale, obținând scoruri semnificativ mai mari „de o parte a baricadei decât de alta”.

Urmărind caracteristicile socio-demografice ale electoratului său, Gigi Becali este semnificativ mai popular în rândul tinerilor (20,8% dintre aceștia i-ar acorda votul), al bărbaților (12,2%), al celor care au lucrat în străinătate cel puțin o dată (24,2%), sunt necăsătoriți (19,5%) și locuiesc în orașe cu populații cuprinse între 100.000 și 200.000 de locuitori (16,7%). Becali ar obține și 45% din intenția de vot a respondenților care s-au declarat de etnie Romă, însă semnificația acestei concluzii este umbrată de numărul mic de cazuri (respondenți) care o susțin. Dacă ar fi să identificăm o categorie socială tipică pentru votanții liderului PNG, aceasta ar fi cea a bărbaților cu vârste cuprinse între 18 și 34 de ani, care i-ar acorda votul în proporție de 26,1%. De cealaltă parte, Gigi Becali este nepopular în rândul persoanelor cu vârste de peste 55 de ani (doar 2,2% i-ar acorda votul) și al femeilor (8,6%).

Dacă ar fi să căutăm acei vectori atitudinali după care se structurează intenția de vot pentru Gigi Becali, aceștia ar fi în număr de patru: un sentiment cronic de neîncredere în instituțiile statului, mediatizarea TV, liberalismul moral și pasiunea pentru fotbal în general și clubul Steaua în particular. Voi detalia aceste concluzii preliminare în cele ce urmează.

Neîncrederea în instituțiile statului este departe de a fi un sentiment izolat, iar convertirea acestui fenomen în voturi este firească pentru un politician/partid din opoziție. Liderul PNG reușește însă să obțină în mod constant un scor dublu sau aproape triplu (față de scorul obținut pe întreaga populație) în rândul tuturor categoriilor a căror neîncredere în instituții ia valori extreme, vecine cu anarhismul: 28,6% în rândul celor care au încredere foarte puțină sau deloc în armată, 21,3% dintre cei care au încredere foarte puțină sau deloc în președinție, 20,1% dintre cei care au încredere foarte puțină sau deloc în poliție, 16,5% când vine vorba despre guvern, 16% când vine vorba despre justiție, 15,5% când vine vorba despre parlament. Portretul este cu atât mai consistent, cu cât vorbim despre un electorat predominant tânăr, adică *noii votanți* – Becali este extrem de popular în rândul alegătorilor care nu au avut drept de vot în 2004 din considerente de vârstă, fie că este vorba despre turul I (24,1% dintre cei care nu au avut drept de vot în primul tur l-ar susține azi pe Becali) sau despre turul al II-lea (28,6%). Practic, în rândul noilor votanți, Gigi Becali este a doua opțiune de vot, fiind devansat numai de președintele Traian Băsescu.

Categorie de respondenți	Vot pentru Becali în interiorul categoriei	Diferență față de întregul eșantion
Bărbați	12,2%	+1,7
Orașe 100.000-200.000 de locuitori	16,7%	+6,2
18-34 ani	20,8%	+10,3
Au încredere foarte puțină/deloc în armată	28,6%	+18,1
Au încredere foarte puțină/deloc în președinție	21,3%	+10,8
Extrag informațiile politice de la OTV	32,1%	+21,6
Extrag informațiile politice de la ProTV	14,5%	+4,0
Nu au avut drept de vot la primul tur al alegerilor generale din 2004	24,1%	+13,6
Nu au votat în primul tur al alegerilor generale din 2004	27,9%	+17,4
Cred că ar trebui să existe un singur partid politic	16,3%	+5,8
Merg la biserică o dată pe an sau mai rar	17,3%	+6,8
Consideră sexualitatea foarte importantă	23,6%	+13,1
Cred că pornografia nu ar trebui interzisă	13,2%	+2,7
Le place fotbalul foarte mult	16,6%	+6,1
Susținători Steaua	16,7%	+6,2
Întregul eșantion	10,5%	
Femei	8,6%	-1,9
Pensionari	3,9%	-6,6
Peste 55 de ani	2,2%	-8,3
Extrag informațiile politice de la TVR 1	4,3%	-6,2
Extrag informațiile politice de la Radio România Actualități	4,6%	-5,9
Cred că ar trebui să existe mai multe partide politice	6,7%	-3,8
Au votat în primul tur al alegerilor generale din 2004	8,2%	-2,3
Consideră credința/religia foarte importante	8,7%	-1,8

Tabel 6: Votul pentru Gigi Becali în interiorul diferitelor categorii de respondenți

Exemplu de lectură: Dintre respondenții de sex masculin, 12,2% și-au declarat intenția de vot pentru Gigi Becali. Ponderele electoratului lui Gigi Becali în rândul bărbaților este cu 1,7 procente mai mare decât în întreaga populație.

Liberalismul moral este corelat în bună măsură cu profilul socio-demografic discutat anterior. În ciuda discursului centrat pe valori creștine tradiționale promovate de Gigi Becali, profilul valoric al categoriilor sociale în rândul cărora popularitatea sa este maximă este esențialmente incompatibil cu acest discurs. Liderul PNG este semnificativ mai popular în rândul categoriilor sociale care privesc cu relaxare și o anumită detașare valorile tradiționale: merg la biserică o dată pe an sau mai rar (17,3% intenția de vot în rândul acestora), nu s-au spovedit niciodată (15,4%), nu consideră imorale relațiile sexuale în afara căsătoriei (13,8%), consideră sexualitatea foarte importantă (23,6%), nu cred că pornografia ar trebui interzisă (13,2%). Apreciem că este de așteptat ca, pe măsura consolidării schimbului de generații și, implicit, de valori, modelul politic promovat de Gigi Becali să își găsească susținere tot mai largă în rândul categoriilor de persoane definite prin acest tip de profiluri valorice.

S-a scris de multe ori despre Becali că este un produs mediatic, altfel spus că popularitatea sa este reversul unei suprareprezentări îndeosebi în spațiul TV. Concluziile noastre vin în sprijinul acestei perspective. Susținerea pentru liderul PNG este mult mai puternică în rândul respondenților care își extrag informațiile politice predominant de la ProTV (14,5% dintre aceștia i-ar acorda votul lui Becali) sau OTV (32,1%), posturi în cazul cărora Gigi Becali este

o prezență constantă, beneficiind de o supra-mediatizare în cadrul știrilor sportive sau al programelor de tip talk-show. Pe de altă parte, Becali este mult mai puțin popular în rândul celor care aleg TVR 1 sau Radio România Actualități ca principală sursă de informații politice, intenția de vot pentru Becali în cazul acestora fiind de 4,3%, respectiv 4,6%. Evident, aceste constatări trebuie privite, din nou, în contextul profilului socio-demografic și cultural al telespectatorului/radioascultătorului tipic al acestor posturi.

Fotbalul este probabil cel mai important resort de imagine al liderului PNG. Fotbalul este un sport popular³, pe care Becali îl folosește cu succes în transmiterea unei imagini de competență managerială, dimensiune relevantă – așa cum apreciam într-un subcapitol anterior – în procesul de evaluare a candidaților pentru o funcție politică executivă.⁴ Din acest punct de vedere, fotbalul este un vehicul de imagine mult mai bun decât, spre exemplu, afacerile. Dacă succesul în lumea afacerilor este dificil de apreciat și, la urma urmelor, neinteresant pentru majoritatea populației, succesul în lumea fotbalului este mult mai ușor de transmis și mai evident pentru electorat. Astfel, Gigi Becali este mai popular în rândul celor cărora le place fotbalul foarte mult (16,6% dintre aceștia i-ar acorda votul), al celor care au o părere foarte bună despre echipa Steaua (16,9%) sau se declară suporter ai clubului Steaua (16,7%). Fotbalul nu pare să influențeze direct intenția de vot pentru Gigi Becali, însă este pârgă care îi deschide ușa politicii și îi permite să se poziționeze (uneori implicit, alteori explicit) în relație cu diferitele conflicte valoric-atitudinale care divid societatea românească.

Ce apreciază cel mai mult respondenții la Gigi Becali? Răspunsurile sunt legate în principal de faptul că este receptat a fi **darnic/fire caritabilă** (22,1%), apoi **sufletist/omenos** (8,2%) și **credincios** (4%). Aceste aprecieri sugerează dimensiuni suplimentare ce merită investigate în legătură cu votanții liderului PNG, îndeosebi legate de comportamentul caritabil. Trăsăturile negative menționate cel mai des în legătură cu Gigi Becali sunt **lipsa de cultură/nu are studii** (6,3%), **vulgaritatea exprimării** (5,7%) și **lăudăroșenia** (5,2%).

Structura electoratului lui Mircea Geoană

A vorbi despre profilul electoratului lui Mircea Geoană este o provocare, de vreme ce intenția de vot pentru acesta (6,1%) este extrem de uniform distribuită în toate categoriile sociale. În plus, datele construiesc în jurul lui Mircea Geoană un portret de *non-lider*, de vreme ce el reușește doar marginal să mobilizeze antagonisme sociale ori să convertească nemulțumirile populației în intenție de vot. Tabloul este întregit de câteva constatări importante. În primul rând, deși ar trebui să funcționeze ca locomotivă electorală a partidului pe care îl conduce, liderul PSD obține mai puțin de o treime din intenția de vot pentru partid (6,3%, respectiv 20,3%). Situația este explicabilă într-o anumită măsură prin situația neclară la vârful Partidului Social Democrat, alegătorii acestuia din urmă fiind divizați între cel puțin trei pretendenți la funcția supremă în partid (Mircea Geoană, Adrian Năstase și Sorin Oprescu). Cu toate acestea, opțiunea de vot pentru Sorin Oprescu este încă nesemnificativă, iar scorurile cumulate pentru Mircea Geoană și Adrian Năstase abia ajung la 10%.

În al doilea rând, Mircea Geoană nu reușește să fie prima opțiune pentru alegerile prezidențiale în rândul susținătorilor PSD. Mircea Geoană cumulează doar o treime (33,3%) din opțiunile celor care, la momentul octombrie 2006, ar vota PSD. Prima opțiune pentru președinție în rândul alegătorilor Partidului Social Democrat este, așa cum menționam la începutul acestui material, Traian Băsescu. Este cel puțin surprinzător că 39,7% dintre alegătorii social-democrați ar merge pe mâna lui Traian Băsescu la alegerile prezidențiale, în condițiile în care PSD se definește ca „principal partid de opoziție”.

În al treilea rând, Mircea Geoană reușește în foarte mică măsură să convertească încrederea în intenție de vot. Doar 63,6% dintre cei care au încredere foarte multă în Mircea Geoană și doar 15,9% din cei care au încredere multă i-ar acorda acestuia votul în eventualitatea unor alegeri prezidențiale. În plus, el nu păstrează decât 22,2% dintre alegătorii care declară că l-au votat pe Adrian Năstase în primul tur al alegerilor prezidențiale din 2004.

3 Deși nu atât de popular pe cât ne-am aștepta: doar 35,1% dintre respondenți au răspuns că le place fotbalul mult și foarte mult.

4 A se vedea, pentru mai multe detalii, și Andrei Gheorghită și Raluca Soreanu, „Mechanisms of Candidate Evaluation in Local Elections”, in Romanian Journal of Society and Politics, vol. 4, nr. 2, 2004.

În continuare, vom răspunde provocării de a identifica acele categorii sociale în rândul cărora intenția de vot pentru Mircea Geoană atinge cote mai ridicate decât pe ansamblul populației. Trebuie menționat că, din cauza numărului mic de cazuri, concluziile noastre în legătură cu electoratul liderului PSD nu sunt întotdeauna la fel de „tari” precum cele exprimate în cazul liderilor analizați anterior.

Din punct de vedere socio-demografic, Mircea Geoană este semnificativ mai popular în rândul pensionarilor și al persoanelor de peste 55 de ani. În interiorul primei categorii intenția de vot pentru liderul PSD este de 9,7%, iar în cea de-a doua de 9,4%. La intersecția dintre variabilele sex și vârstă putem identifica categoria socio-demografică care în mod tipic oferă cel mai consistent suport pentru Mircea Geoană, adică cea a bărbaților peste 55 de ani, în rândul cărora intenția de vot este de 12,9%.

Din perspectivă atitudinală, Geoană ar obține mai multe voturi din rândul respondenților care se declară de stânga (13,6%), al celor care cred că comunismul este o idee bună care a fost bine aplicată (9,6%), dar și al celor care cred că viața oamenilor din propria localitate sau din țară este mult mai proastă decât în urmă cu un an (18,2%, respectiv 12,8%). Liderul PSD este semnificativ mai puțin popular în rândul respondenților care consideră că comunismul nu a fost o idee bună (doar 4,2% dintre aceștia i-ar acorda votul), al celor care se declară de dreapta din punct de vedere ideologic (3,2%) sau al celor care susțin că preoții nu ar trebui să influențeze deciziile politice (5,2%).

Categorie de respondenți	Vot pentru Geoană în interiorul categoriei	Diferență față de întregul eșantion
Peste 55 de ani	9,4%	+3,3
Bărbați peste 55 de ani	12,9%	+6,8
Pensionari	9,7%	+3,6
Crede că comunismul a fost o idee bună bine aplicată	9,6%	+3,5
Consideră că viața oamenilor din localitate este mult mai proastă decât acum un an	18,2%	+12,1
Au votat cu Adrian Năstase în primul tur al alegerilor prezidențiale din 2004	22,2%	+16,1
Stânga (1-3)	13,6%	+7,5
Întregul eșantion	6,1%	
Cred că țara merge într-o direcție bună	4,7%	-1,4
Cred că comunismul nu este o idee bună	4,2%	-1,9
Nu cred că preoții ar trebui să influențeze deciziile politice	5,2%	-0,9
Dreapta (7-10)	3,2%	-2,9

Tabel 7: Votul pentru Mircea Geoană în interiorul diferitelor categorii de respondenți

Exemplu de lectură: Dintre respondenții de peste 55 de ani, 9,4% și-au declarat intenția de vot pentru Mircea Geoană. Ponderele electoratului lui Mircea Geoană în rândul persoanelor de peste 55 de ani este cu 3,3 procente mai mare decât în întreaga populație.

Întrebați în legătură cu trăsăturile pe care le apreciază cel mai mult la Mircea Geoană, respondenții BOP au menționat cel mai frecvent următoarele trei atribute pozitive: **diplomat** (4,9%), **inteligent/cult** (2,7%) și **bun politician** (2,7%). Caracteristicile negative cel mai des menționate în legătură cu liderul PSD sunt: **mincinos** (1,8%), **arogant/încrezut** (1,7%), **prea calm/șters** (1,5%) și **nu face nimic pentru țară** (1,5%).